

Одеська
правозахисна
група „Veritas“

Odessa
Human Rights
Group „Veritas“

Асоціація
УМДПЛ
UMDPL
Association

ПАМ'ЯТКА
З ПИТАНЬ ДІЯЛЬНОСТІ МІЛІЦІЇ
ЩОДО ДОТРИМАННЯ
ПРАВА ВЛАСНОСТІ

Харків
„Права людини“
2011

ББК 84.4 УКР

П 15

ЦЕ ВИДАННЯ ЗДІЙСНЕНО ЗА ФІНАНСОВОЇ
SPONSORED BY THE INTERNATIONAL
ТА ЕКСПЕРТНОЇ ПІДТРИМКИ
RENAISSANCE FOUNDATION
МІЖНАРОДНОГО ФОНДУ "ВІДРОДЖЕННЯ"

Думки авторів можуть не співпадати з думками МФВ

Авторський колектив:

Швець С.П., Толопіло А.П., Павленко В.І.,

Міняйло В.Л., Грибан П.В.

П 15

**Пам'ятка з питань діяльності міліції
щодо дотримання права власності /**
Одеська правозахисна група „Верітас“. —
Харків : Права людини, 2011 р. — 64 с.

ISBN 978-617-587-060-0.

У виданні розглядаються питання захисту права власності громадян в типових проблемних ситуаціях, що виникають при контактах з представниками підрозділів ОВС України, надаються рекомендації щодо заходів самозахисту прав та законних інтересів громадян у даній сфері з метою поліпшення стану дотримання прав людини в діяльності ОВС України.

Видання підготовлено на підставі звіту громадської організації Одеська правозахисна група „Верітас“ щодо реалізації проекту „Моніторинг дотримання права власності в діяльності ОВС: актуальний стан та проблеми“, який здійснювався за фінансової підтримки програми „Верховенство права“ Міжнародного Фонду „Відродження“.

Буде корисним усім, хто цікавиться питаннями забезпечення дотримання прав людини в діяльності української міліції.

ББК 84.4 УКР

© Одеська правозахисна група
„Верітас“, 2011

© Швець С.П., Толопіло А.П., Павленко В.І.,
Міняйло В.Л., Грибан П.В., 2011

© Захаров Б.Є.,

ISBN 978-617-587-060-0

художнє оформлення, 2011

ЗМІСТ

Вступ	5
1. Скоєно майновий злочин. Викликаємо міліцію по телефону	11
2. Скоєно майновий злочин. Звертайся особисто з заявою до чергової частини райвідділу	15
3. Скоєно майновий злочин. Якщо вважаєш, що до його скоєння причетний співробітник міліції	18
4. Звернувся до міліції із заявою про скоєний злочин. Що далі?	25
5. За результатами розгляду твоєї заяви про скоєння стосовно тебе злочину в порушенні кримінальної справи відмовлено. Що робити?	28
6. Співробітники міліції прийшли до тебе додому поспілкуватися	31
7. Співробітники міліції прийшли з метою провести обшук у твоєму житлі чи іншому володінні	34
8. Співробітники міліції прийшли з метою провести перевірку твоєї діяльності як суб'єкта господарювання	39

9. Співробітники міліції мають намір провести твій особистий огляд та огляд твоїх речей	42
10. Співробітник міліції стосовно тебе складає протокол про вчинення адміністративного правопорушення.....	47
11. Оскаржуємо постанову у справі про адміністративне правопорушення.....	53
12. Додаток. Телефони довіри МВС України, ГУМВС, УМВС в областях і лінійних управліннях УМВС України на транспорті.....	57

ВСТУП

Шановний співвітчизнику!

Твоє право володіти майном як одноосібно, так і разом з іншими, право на захист від безпідставного позбавлення майна передбачене статтею 17 Загальної декларації прав людини.

Захист твого права власності гарантований низкою положень Конституції України, зокрема стаття 41 закріплює право кожного громадянина володіти, користуватись і розпоряджатись своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним.

Втручання з боку посадових осіб держави в реалізацію конституційних прав власника

має бути пропорційним ступеню суспільної загрози від вчиненого правопорушення. В свою чергу, рішення, яке є неадекватним ступеню суспільної загрози від правопорушення, суперечить принципу верховенства права, а отже, і Конституції України. Обмеження зазначеного права в частині примусового відчуження об'єктів права власності, може бути застосоване як виняток і лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Конфіскація майна застосовується виключно за рішенням суду у випадках, обсязі і порядку, встановленого законом.

Конституція України гарантує захист громадян від неправомірних дій посадових осіб, у тому числі дій, пов'язаних із порушенням права власності. Стаття 56 Конституції покладає на державу обов'язок гарантувати право кожному громадянину на відшкодування матеріальної шкоди, завданої незаконним рішенням, діями чи бездіяльністю органів державної влади, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень.

Захист власності громадян від протиправних посягань є одним з основних завдань української міліції (стаття 1 Закону України „Про міліцію“). У той же час, працівникам міліції надається право вилучати предмети, матеріальні цінності й документи, які знаходяться у власності, або користуванні юридичних і фізичних осіб як речових доказів при документуванні злочинів чи адміністративних правопорушень для забезпечення рішення суду в частині конфіскації майна, а також предметів і документів обіг яких заборонено (пункти 6, 7, 9, 23, 24 статті 11 Закону України „Про міліцію“). Але **це право відповідно до статті 19 Конституції може бути реалізоване лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.**

Перш за все маєш пам'ятати, що статтею 19 Конституції тобі гарантований захист від примушування робити те, що не передбачено законодавством, а співробітник міліції зобов'язаний діяти **лише на під-**

ставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

У разі, якщо ти вважаєш, що твої права, зокрема право власності, порушуються, негайно повідомляй про це відповідним посадовим особам за телефонами, що знайдеш у додатку до пам'ятки, залежно від ситуації, що склалася. Крім того, телефони довіри розміщені на офіційному веб-сайті МВС України за цією адресою:

<http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/699636;jsessionid=0E7672B711A91AA0B6D4B26DAA1A2CA7>

Нижче приведена правова оцінка деяких типових ситуацій, які можуть безпосередньо вплинути на стан дотримання твого права власності при контактуванні з міліцією. Наведені ситуації стосуються обов'язку міліції щодо захисту твоєї власності від злочинних посягань та щодо утримання від протиправних посягань на твою

власність при здійсненні своїх владних повноважень.

Аргументуючи свої твердження, будемо посилатися на норми чинного законодавства України, а тому для зручності використаємо умовні скорочення, які будуть застосовані в подальшому:

Конституція — Конституція України;

КПК — Кримінально-процесуальний кодекс України;

ККУ — Кримінальний кодекс України;

ЦКУ — Цивільний кодекс України;

КУпАП — Кодекс України про адміністративні правопорушення;

ПКУ — Податковий кодекс України;

ЗУ „Про міліцію“ — Закон України „Про міліцію“;

ЗУ „Про інформацію“ — Закон України „Про інформацію“;

ЗУ „Про ОРД“ — Закон України „Про оперативно-розшукову діяльність“.

Наказ 1155 — Інструкція з організації реагування органів внутрішніх справ на повідомлення про злочини, інші правопорушення та події, затверджена наказом МВС України від 04.10.2003 року № 1155;

Наказ 181 — Інструкція з організації діяльності чергових частин органів і підрозділів внутрішніх справ України, направленої на захист інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, затверджена наказом МВС України від 28.04.2009 року № 181;

Наказ 400 — Інструкції про порядок приймання, реєстрації та розгляду в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, затверджена наказом МВС України від 14.04.2004 року № 400.

1. СКОЄНО МАЙНОВИЙ ЗЛОЧИН. ВИКЛИКАЄМО МІЛІЦІЮ ПО ТЕЛЕФОНУ

У разі, якщо ти зателефонував до чергової частини райвідділу міліції і повідомив про скоєння злочину, у тому числі майнового, оперативний черговий райвідділу відповідно до пунктів 4.2., 4.3. Наказу 1155 та пункту 6.1.2. Наказу 181 зобов'язаний невідкладно зареєструвати отриману по телефону інформацію про скоєний злочин у журналі реєстрації заяв і повідомлень про злочини та негайно направити на місце події слідчо-оперативну групу, дільничного інспектора міліції, інші наряди або окремих посадових осіб.

Якщо оперативний черговий повідомить тобі, що слідчо-оперативна група задіяна

на розкриття інших злочинів, а тому відреагувати своєчасно на твоє повідомлення немає можливості, знай, що відповідно до цих же Наказів, при отриманні одночасно кількох повідомлень про злочини, черговий повинен забезпечити відповідне реагування на всі, задіявши для цього додаткові слідчо-оперативні групи і оперативні групи. У разі неможливості негайно перевірити ці повідомлення наявними силами, оперативний черговий має доповісти про це начальникові міліції та за його вказівкою зібрати, екіпірувати й направити на місця події додаткові сили та засоби.

Телефонуючи до чергової частини райвідділу міліції і повідомляючи про скоєння злочину, зафіксує час на випадок оскарження протиправної бездіяльності міліції при реагуванні на твоє повідомлення.

Нормативні документи МВС України містять чіткі положення щодо термінів прибуття оперативних груп міліції на місце скоєння злочину. Відповідно до пункту 2 Наказу 1155 загальний термін прибуття працівни-

ків міліції на місце події складається з часу збору і підготовки оперативної групи до виїзду та з часу, мінімально необхідного для подолання відстані від райвідділу міліції до місця події.

При цьому час підготовки та збору для виїзду становить:

- для основних слідчо-оперативних груп, оперативних груп, нарядів патрульної служби, дорожньо-патрульної служби та інших службових нарядів — до 10 хвилин;
- для додаткових слідчо-оперативних груп, оперативних груп, нарядів патрульної служби та дорожньо-патрульної служби при чергуванні за місцем служби — до 15 хвилин;
- при чергуванні працівників міліції за місцем проживання — до 20 хвилин.

Таким чином, термін прибуття співробітників міліції на місце скоєння злочину, про який ти повідомив чергову частину райвідділу, має складати до 20 хвилин (макси-

мально можливий термін для збору групи) та час, необхідний для подолання автомобілем відстані від райвідділу міліції до місця скоєння злочину.

У разі недотримання співробітниками міліції викладених вище вимог, телефонуй за відповідним номером телефону, що міститься у додатку до цієї пам'ятки.

2. СКОЄНО МАЙНОВИЙ ЗЛОЧИН. ЗВЕРТАЙСЯ ОСОБИСТО З ЗАЯВОЮ ДО ЧЕРГОВОЇ ЧАСТИНИ РАЙВІДДІЛУ

У разі, якщо стосовне тебе скоєний злочин, у тому числі майновий, і ти особисто звернувся з заявою до чергової частини райвідділу, повинен знати, що відповідно до пункту 6.1.2. Наказу 181 оперативний черговий зобов'язаний вимовити одну з таких фраз: „Уважно слухаю Вас“, „Готові допомогти“, чітко й розбірливо назвати своє прізвище, ім'я, по батькові, посаду. Потім, відповідно до пункту 3.9. Наказу 400, водночас з реєстрацією заяви оформити і видати тобі талон-повідомлення, у якому зазначається:

- а) відомості про особу, яка прийняла заяву;
- б) реєстраційний номер заяви за журналом реєстрації заяв і повідомлень про злочин;
- в) найменування органу внутрішніх справ, його адреса, службовий телефон, дата прийняття заяви;
- г) підпис, ініціали і прізвище оперативного чергового або спеціально уповноваженого працівника, який оформив талон-повідомлення.

Заявник розписується за отримання талона-повідомлення на талоні-корінці, проставляє дату і час його отримання. Талон-корінець залишається в черговій частині органу внутрішніх справ.

Відповідно до пункту 2.1. Наказу 400 оперативний черговий зобов'язаний цілодобово приймати заяви і повідомлення про злочини, що вчинені або готуються, незалежно від місця й часу їх вчинення, повноти отриманих даних, а також особистості заявника.

Відповідно до пункту 1.4.1. Наказу 181, приймання, реєстрація заяв і повідомлень про злочини, інші правопорушення й події, організація негайного реагування на них — є одним з основних завдань службової діяльності чергової частини, за якою керівництвом органу внутрішніх справ оцінюється ефективність її діяльності.

У разі порушення співробітниками міліції викладених вище вимог, повідом за відповідним телефоном, що міститься у додатку до цієї пам'ятки.

3. СКОЄНО МАЙНОВИЙ ЗЛОЧИН. ЯКЩО ВВАЖАЄШ, ЩО ДО ЙОГО СКОЄННЯ ПРИЧЕТНИЙ СПІВРОБІТНИК МІЛІЦІЇ

У разі, якщо стосовно тебе скоєний злочин, у тому числі майновий, і ти вважаєш, що до скоєння цього злочину причетний працівник міліції, перш за все повідом про це за відповідним телефоном довіри, зазначеному в додатку, та місцеву прокуратуру. Номери цих телефонів відповідно до пункту 3.1. Наказу 400 повинні також розміщуватись у вестибулі поблизу чергової частини в доступному місці.

Наступний крок — необхідно до чергової частини райвідділу міліції (за місцем скоєння правопорушення) подати заяву про

скоєння злочину, до якого, на твою думку, причетні співробітники міліції.

За відсутності можливості звернутися безпосередньо до чергової частини за телефонуй за номером телефону „102“ та повідом про порушення твоїх прав. При цьому маєш бути готовим відповісти на запитання щодо: прізвища, ім'я, по батькові, місця проживання, контактного телефону, обставин події тощо.

У разі безпосередньої подачі заяви до чергової частини райвідділу оперативний черговий відповідно до пункту 3.9. Наказу 400 водночас із реєстрацією заяви у відповідному журналі, як і в інших випадках реєстрації заяв про злочини, повинен обов'язково оформити і видати тобі талон-повідомлення, у якому відобразити:

- а) відомості про особу, яка прийняла заяву;
- б) реєстраційний номер заяви за журналом реєстрації заяв та повідомлень про злочини;

- в) найменування органу внутрішніх справ, його адресу, службовий телефон, дату прийняття заяви;
- г) підпис, ініціали, прізвище оперативного чергового або спеціально уповноваженого працівника, який оформив талон-повідомлення.

При отриманні заяви або повідомлення про дії працівників міліції, в яких вбачаються ознаки злочинів, оперативний черговий (оператор лінії „102“) відповідно до пунктів 4.2., 4.3. Наказу 1155 зобов'язаний:

- невідкладно зареєструвати отриману інформацію в журнал реєстрації заяв і повідомлень про злочин, повідомити про неї безпосередньо керівника районного (міського) відділу (управління) внутрішніх справ;
- негайно повідомити про отриману заяву оперативному черговому обласного управління міліції для подальшого інформування керівника підрозділу внутрішньої безпеки;

- забезпечити контроль за безумовним реагуванням на заяву та виїздом працівників підрозділу внутрішньої безпеки на місце події.

Пам'ятай, відмова в прийнятті заяви на підставі того, що дії вчинені працівником міліції, та рекомендації звернутися з цього питання до керівництва УМВС є протиправними, оскільки:

- відповідно до статті 10 ЗУ „Про міліцію“ співробітник міліції незалежно від посади, місцезнаходження й часу, у разі звернення до нього громадянина із заявою про злочин зобов'язаний вжити заходів щодо припинення або попередження злочину, надання допомоги особам, які її потребують, встановлення і затримання злочинців;
- відповідно до пункту 2.1. Наказу 400 приймання звернень про злочини, незалежно від місця і часу їх вчинення, повноти отриманих даних, а також особистості заявника, здійснюється ціло-

добово оперативним черговим того органу внутрішніх справ, до якого надійшло звернення;

- відповідно до пункту 1.2. Наказу 1155 одним з основних завдань органів внутрішніх справ є реагування на повідомлення про злочини, інші правопорушення та події, цілодобові прийом та реєстрація всіх заяв.

Протиправною буде також відмова в прийнятті заяви на підставі того, що злочинні дії вчинені не на території їх обслуговування, оскільки відповідно до пункту 4.4. Наказу 1155 у разі отримання заяви про злочин чи подію, що мала місце на території обслуговування іншого міського, районного, лінійного органу міліції, оперативний черговий зобов'язаний:

- а) зареєструвати отриману інформацію;
- б) доповісти цю інформацію начальникові ОВС;
- в) повідомити про отриману інформацію оперативному черговому за місцем вчи-

нення факту порушення прав власності громадянина;

- г) організувати першочерговий збір матеріалів (опитати заявника, свідків, тощо) та зібрані матеріали надіслати за належністю.

Також маєш знати, що відмова в прийнятті заяви на підставі того, що заявник знаходиться у нетверезому стані, також є необґрунтованою і підлягає, у разі необхідності, оскарженню. Згідно з пунктом 4.2.1. Наказу 1155 навіть усна заява про злочин від особи, яка перебуває у стані алкогольного сп'яніння чи під дією психотропних речовин повинна обов'язково прийматися та реєструватись. При цьому оперативний черговий не звільняється від обов'язку щодо вжиття негайних та необхідних заходів, спрямованих на відповідне інформування керівників, підрозділу внутрішньої безпеки, а також організацію виконання заходів, спрямованих на закріплення доказової бази дій, у яких містяться ознаки злочину.

Увага!!! Розгляд твоєї заяви не повинен доручатись кадровим підрозділам інспекцій з особового складу, оскільки відповідно до ЗУ „Про міліцію“ та кримінально-процесуального законодавства України він не є підрозділом дізнання та не повноважний проводити збір матеріалів дослідчих перевірок. Усі зібрані докази провини працівників міліції, причетних до порушення твого права власності, в подальшому можуть бути визнані судом такими, що нічого не значать, оскільки отримані в порядку, не передбаченому діючим законодавством.

4. ЗВЕРНУВСЯ ДО МІЛІЦІЇ ІЗ ЗАЯВОЮ ПРО СКОЄНИЙ ЗЛОЧИН. ЩО ДАЛІ?

Згідно зі статтею 97 КПК, прийнявши та зареєструвавши твою заяву про скоєння стосовно тебе злочину, у тому числі майнового, міліція зобов'язана **не пізніше триденного строку** прийняти одне з таких рішень:

- 1) порушити кримінальну справу;
- 2) відмовити в порушенні кримінальної справи;
- 3) направити заяву або повідомлення за належністю.

Одночасно має вжити всіх можливих заходів, щоб запобігти злочинові або припинити його. За наявності відповідних підстав,

що свідчать про реальну загрозу твоєму життю та здоров'ю, має вжити необхідних заходів для забезпечення твоєї безпеки, а також членів твоєї сім'ї та близьких родичів, якщо шляхом погроз або інших протиправних дій щодо них робляться спроби вплинути на тебе як на заявника.

Коли необхідно перевірити заяву або повідомлення про злочин до порушення справи, така перевірка здійснюється **в строк не більше десяти днів** шляхом відібрання пояснень від окремих громадян чи посадових осіб або витребування необхідних документів.

Згідно зі статтею 98 КПК за наявності відповідних підстав за твоєю заявою має бути винесена постанова про порушення кримінальної справи, в якій зазначаються приводи і підстави до порушення справи, стаття кримінального закону, за ознаками якої порушується справа, а також даліше її спрямування.

Якщо на момент порушення кримінальної справи встановлено особу, яка вчинила

злочин, кримінальну справу має бути порушено щодо цієї особи.

Згідно зі статтею 98-2 КПК у разі порушення кримінальної справи за твоєю заявою тобі має бути **негайно** вручена копія відповідної постанови. При неможливості негайного вручення копія постанови вручається не пізніше трьох діб з моменту її винесення.

У разі неможливості вручення тобі копії постанови про порушення кримінальної справи впродовж зазначених строків через твою хворобу, неможливість встановлення твого місця перебування чи з інших поважних причин, копія постанови вручається тобі впродовж трьох діб з моменту твоєї явки чи встановлення твого місця знаходження.

5. ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ РОЗГЛЯДУ ТВОЄЇ ЗАЯВИ ПРО СКОЄННЯ СТОСОВНО ТЕБЕ ЗЛОЧИНУ В ПОРУШЕННІ КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ ВІДМОВЛЕНО. ЩО РОБИТИ?

Якщо в результаті дослідчої перевірки за твоєю заявою не встановлено достатньо підстав до порушення кримінальної справи, то згідно зі статтею 99 КПК має бути винесена постанова про відмову в порушенні кримінальної справи, про що ти маєш бути письмово повідомлений.

Якщо твоя заява стосується крадіжки твого майна, то однією з причин для такої відмови може бути недостатній розмір завданого тобі збитку. Підставою для пору-

шення кримінальної справи є викрадання чужого майна, якщо його вартість перевищує 0,2 неоподаткованого мінімуму доходів громадян. Для кваліфікації злочинів або правопорушень сума неоподаткованого мінімуму встановлюється на рівні податкової соціальної пільги, яка відповідно до абзацу 8 пункту 1 розділу XIX ПКУ з 1 січня 2011 року до 31 грудня 2014 року дорівнює 50 відсотків розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленого законом на 1 січня звітного податкового року.

Якщо ж вартість викраденого майна не перевищує 0,2 неоподаткованого мінімуму доходів громадян, то згідно зі статтею 51 КУпАП за таке діяння передбачена адміністративна відповідальність.

У разі твоєї незгоди з відмовою в порушенні кримінальної справи згідно зі статтею 99-1 КПК ти маєш право протягом семи днів з дня одержання копії постанови про відмову в порушенні кримінальної справи оскаржити цю постанову відповідному прокуророві. Якщо

таку постанову винесено прокурором, її в семиденний термін можна оскаржити вищестоящому прокуророві.

Постанову прокурора, слідчого й органу дізнання про відмову в порушенні кримінальної справи згідно зі статтею 236-1 КПК протягом семи днів з дня отримання постанови чи повідомлення прокурора про відмову в скасуванні постанови може бути оскаржено до районного (міського) суду за місце розташуванням органу або роботи посадової особи, яка винесла постанову.

Постанова судді про відмову в порушенні кримінальної справи згідно зі статтею 99-1 КПК може бути оскаржена протягом семи днів з дня одержання копії постанови в апеляційному порядку.

6. СПІВРОБІТНИКИ МІЛІЦІЇ ПРИЙШЛИ ДО ТЕБЕ ДОДОМУ ПОСПІЛКУВАТИСЯ

Бувають випадки, коли співробітники міліції намагаються потрапити до житла громадян з їхнього дозволу під приводом отримання інформації про ті чи інші події, пов'язані з протиправною діяльністю (опитати, поговорити тощо).

Наслідки такого відвідування можуть бути непередбачуваними. Зокрема, таке відвідування може закінчитися оглядом твого помешкання (нібито за твоєю згодою) та вилученням твого майна, яке не стосується до будь-якої справи.

Тому в таких випадках спілкування бажано вести через двері або не вести взагалі.

Якщо ж міліціонери підійшли до твого помешкання в той момент, коли двері відчинені, перш за все вимагай від міліціонерів пред'явити їхні посвідчення, запиши номери посвідчень, прізвища й посади осіб, які їх пред'явили. Виконати твою вимогу вони зобов'язані відповідно до статті 5 ЗУ „Про міліцію“. Після ідентифікації міліціонерів поцікався метою їхнього візиту.

Чим би вони не мотивували свій візит, давати їм дозвіл зайти до твого житла чи іншого володіння не бажано.

Якщо ж міліціонери спробують проникнути до твого житла без твого дозволу, такі дії будуть суперечити статті 30 Конституції та пункту 15 статті 11 ЗУ „Про міліцію“, згідно з якими проникнення до житла чи іншого володіння особи без вмотивованого рішення суду допускається лише в невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину. В такому разі зафіксуй їхні дії усіма можливими засобами. Добре, якщо

такі події будуть відбуватися при свідках, які зможуть пізніше підтвердити зміст розмови. Приверни увагу сусідів або випадкових перехожих, попроси їх бути присутніми при твоїй розмові з міліціонерами. Не забудь зателефонувати на телефон довіри, що міститься в додатку.

7. СПІВРОБІТНИКИ МІЛІЦІЇ ПРИЙШЛИ З МЕТОЮ ПРОВЕСТИ ОБШУК У ТВОЄМУ ЖИТЛІ ЧИ ІНШОМУ ВОЛОДІННІ

Проведення обшуку — це саме ті обставини, коли правоохоронці досить часто протиправно позбавляють громадян належного їм майна, або так само протиправно перешкоджають користуванню ним. Відбувається це шляхом вилучення цінностей без внесення їх до протоколу, вилучення предметів, які ніяким чином не стосуються справи, неповернення вилученого майна в результаті його втрати або привласнення співробітниками міліції.

Якщо до тебе прийшли з обшуком, перш за все переконайся в повноваженнях тих,

хто має намір його провести. Занотуй номери та терміни дії їхніх посвідчень, посади, прізвища, імена та по батькові.

Вимагай пред'явити постанову судді на проведення обшуку. Таке пред'явлення передбачене статтею 183 КПК. Уважно ознайомся з нею, занотуй її зміст та зазначені там реквізити. У разі виникнення підозри щодо невідповідності постанови вимагай занесення своїх зауважень до протоколу. Особа, яка проводить обшук, зобов'язана це зробити згідно зі статтею 188 КПК.

Згідно з частиною 6 статті 177 КПК обшук житла чи іншого володіння особи може бути проведено без постанови судді. Але такий обшук може бути проведено лише у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину. При цьому в протоколі зазначаються причини, що зумовили проведення обшуку без постанови судді. В цьому випадку слід перевірити обґрунтованість такої невідкладності. Якщо ця невідкладність

сумнівна, вимагай занесення своїх сумнівів до протоколу обшуку.

Згідно з частиною 1 статті 177 КПК обшук проводиться в тих випадках, коли є **достатні підстави вважати**, що знаряддя злочину, речі й цінності, здобуті злочинним шляхом, а також інші предмети й документи, які мають для встановлення істини у справі чи забезпечення цивільного позову, знаходяться в певному приміщенні або місці чи в якої-небудь особи. Наявність цих достатніх підстав має бути вказана в постанові про проведення обшуку. Якщо ж у постанові ці підстави не зазначені, вимагай занесення до протоколу обшуку зауваження з цього приводу.

Згідно зі статтею 186 КПК при обшуку можуть бути вилучені лише предмети і документи, які мають значення для справи, а також цінності та майно обвинуваченого або підозрюваного з метою забезпечення цивільного позову або можливої конфіскації майна. Вилученню, незалежно від їх дотичності до справи, підлягають лише предмети і документи, які вилучені законом з обігу.

Якщо тобі здається, що слідчий вилучає все підряд без розбору („на всякий випадок“), вимагай занесення в протокол обшуку твого зауваження щодо таких його дій.

Усі документи і предмети, які підлягають вилученню, слідчий повинен пред'явити понятим та іншим присутнім особам і перелічити в протоколі обшуку чи в доданому до нього опису з зазначенням їх назви, кількості, міри, ваги, матеріалу, з якого вони виготовлені, та індивідуальних ознак.

При проведенні обшуку обов'язкова присутність не менше двох понять. Згідно зі статтею 127 КПК понятими можуть бути лише особи, які не заінтересовані у справі. Понятими не можуть бути сторони у справі та їхні родичі. Не можуть бути ними також співробітники міліції. У разі порушення цієї норми, або наявності сумнівів щодо її дотримання, вимагай внесення відповідних зауважень до протоколу обшуку.

Після закінчення обшуку уважно перевір, чи нема розбіжностей між фактично вилу-

ченим майном та внесеним у протокол обшуку. За наявності таких розбіжностей вимагай внесення до протоколу відповідних зауважень. Згідно зі статтею 198 КПК тобі зобов'язані під підпис вручити копії протоколу обшуку й опису вилученого майна.

Ти маєш право оскаржити незаконні дії учасників обшуку (якщо такі, на твою думку, мали місце) з вимогою притягнути винних до відповідальності. Твоя скарга повинна бути розглянута протягом трьох днів, про що прокурор повинен тебе повідомити. Згідно зі статтею 235 КПК, якщо рішення прокурора тебе не влаштовує, ти можеш подати скаргу вищестоящому прокуророві. Окрім скарги прокурору, дії правоохоронців можна оскаржити в суді.

8. СПІВРОБІТНИКИ МІЛІЦІЇ ПРИЙШЛИ З МЕТОЮ ПРОВЕСТИ ПЕРЕВІРКУ ТВОЄЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Як правило, наслідком таких перевірок є вилучення співробітниками міліції майна, здебільшого протиправне. Тому маєш знати, що будь-яка перевірка суб'єкта господарювання органами міліції згідно з пунктом 24 статті 11 ЗУ „Про міліцію“ можлива виключно на підставі направлення на перевірку. Направлення має містити:

- дату видачі;
- назву підрозділу міліції;
- строки проведення перевірки;

- посади, звання та П. І. Б. осіб, яким доручена перевірка;
- мету, вид і підстави перевірки.

Направлення на перевірку має бути завіреним підписом начальника підрозділу міліції та печаткою органу міліції.

Якщо перевірка здійснюється у зв'язку з інформацією про злочин (що готується, здійснюється або вже здійснений), і така інформація надійшла до органів внутрішніх справ, то вона згідно з пунктом 3.1. Наказу 400 має бути зареєстрована в журналі реєстрації заяв і повідомлень про злочини. Така інформація згідно зі статтею 97 КПК та статей 8, 9 ЗУ „Про ОРД“ є підставою для заведення оперативно-розшукової справи та проведення оперативно-розшукових заходів, у тому числі й перевірок суб'єктів господарювання.

Отже, якщо співробітники міліції мають намір здійснити перевірку суб'єкта господарювання, вони зобов'язані пред'явити направлення на перевірку. На вимогу суб'єк-

та господарювання працівники міліції відповідно до статті 57 Конституції, статті 5 ЗУ „Про міліцію“, статті 9 ЗУ „Про інформацію“ зобов'язані пояснити, чому вони переривають робочий процес, щоб влаштувати перевірку, і на якій підставі збираються вилучити матеріальні цінності, якщо такий намір має місце.

9. СПІВРОБІТНИКИ МІЛІЦІЇ МАЮТЬ НАМІР ПРОВЕСТИ ТВІЙ ОСОБИСТИЙ ОГЛЯД ТА ОГЛЯД ТВОЇХ РЕЧЕЙ

Унаслідок такого огляду дуже часто вміст кишень та інших потаємних і не потаємних місць громадян без оформлення будь-яких документів „перекочовує“ до співробітників міліції та стає їх власністю.

Тому маєш знати, що вичерпний перелік категорій осіб, яких міліція для виконання покладених на неї обов'язків має право оглядати, а також оглядати та вилучати речі, що знаходяться при них, визначений пунктами 5 і 6 статті 11 ЗУ „Про міліцію“. До переліку цих категорій осіб належать:

- особи, підозрювані у вчиненні злочину, обвинувачені, які переховуються від

дізнання, слідства чи суду, засуджені, які ухиляються від виконання кримінального покарання, у разі їх затримання і подальшого тримання у спеціально відведених для цього приміщеннях;

- особи, щодо яких обрано запобіжний захід взяття під варту, у разі їх затримання і подальшого тримання у спеціально відведених для цього приміщеннях;
- особи, які вчинили адміністративні правопорушення, у разі їх затримання для складання протоколу або розгляду справи по суті, якщо ці питання не можуть бути вирішені на місці;
- неповнолітні віком до 16 років, які залишилися без опікування, у разі їх затримання для передачі законним представникам або для влаштування у встановленому порядку, а також неповнолітні, які вчинили суспільно небезпечні діяння і не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність, у разі їх затримання для передачі їх законним представни-

кам або направлення у приймальники-розподільники для дітей;

- особи, які перебували в громадських місцях у стані сп'яніння, якщо їх вигляд ображав людську гідність і громадську мораль або якщо вони втратили здатність самостійно пересуватися чи могли завдати шкоди оточуючим або собі, у разі затримання для передачі їх у спеціальні медичні заклади або для доставки до місця проживання, а при відсутності таких — до їх протверження;
- військовослужбовці, які вчинили діяння, що підпадають під ознаки злочину або адміністративного правопорушення, у разі їх затримання для передачі військовослужбовцям Військової служби правопорядку у Збройних силах України або військового командування;
- особи, які мають ознаки вираженого психічного розладу і створюють у зв'язку з цим реальну небезпеку для себе і оточуючих, у разі їх затримання для передачі в лікувальні заклади;

— іноземці та особи без громадянства, які розшукуються правоохоронними органами інших держав як підозрювані, обвинувачені у вчиненні злочину або як засуджені, які ухиляються від виконання кримінального покарання, у разі їх затримання та подальшого тримання у спеціально відведених для цього приміщеннях у порядку та на строки, передбачені законодавством України, міжнародними договорами України.

Згідно зі статтею 264 КУпАП особистий огляд може провадитись уповноваженою на те особою однієї статі з тим, кого оглядають, і в присутності двох понятих тієї ж статі.

Огляд речей, ручної кладі, багажу, знарядь полювання і лову риби, добутої продукції, транспортних засобів та інших предметів здійснюється, як правило, у присутності особи, у власності (володінні) якої вони є. У невідкладних випадках зазначені речі, предмети може бути піддано оглядові з участю двох понятих під час відсутності власника (володільця).

Про особистий огляд, огляд речей складається протокол або про це робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення чи в протоколі про адміністративне затримання.

Згідно зі статтею 265 КУпАП вилучаються речі й документи, виявлені під час затримання, особистого огляду або огляду речей, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення. Вилучені речі й документи зберігаються до розгляду справи про адміністративне правопорушення, а після розгляду справи, залежно від результатів її розгляду, їх у встановленому порядку конфіскують, або повертають володільцеві, або знищують, а при оплатному вилученні речей — реалізують.

Про вилучення речей і документів складається протокол або робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення, про огляд речей або адміністративне затримання.

10. СПІВРОБІТНИК МІЛІЦІЇ СТОСОВНО ТЕБЕ СКЛАДАЄ ПРОТОКОЛ ПРО ВЧИНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Досить поширеним є неправомірне складення співробітниками міліції протоколів про адміністративні правопорушення, внаслідок якого громадяни позбавляються своєї власності у вигляді неправомірно стягнутих штрафів. Тому маєш знати, що протокол складається співробітником міліції, щоб притягнути тебе до відповідальності за адміністративне правопорушення. Протокол складається у двох примірниках, один із яких згідно зі [статтею 264 КУпАП](#) під розписку вручається порушникові. У протоколі згідно зі [статтею 256 КУпАП](#) зазначаються:

- дата і місце його складення;
- посада, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол;
- відомості про особу, яка притягається до відповідальності;
- місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення;
- нормативний акт, який передбачає відповідальність за дане правопорушення;
- прізвища, адреси свідків;
- пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності;
- інші відомості, необхідні для вирішення справи.

Відповідно до частини 2 статті 256 КУпАП протокол підписується особою, яка його склала, і особою, яка притягається до адміністративної відповідальності; при наявності свідків і потерпілих протокол може бути підписано також і цими особами.

Відповідно до частини 3 статті 256 КУпАП у разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу, в ньому робиться запис про це. Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право подати пояснення та зауваження щодо змісту протоколу, що додаються до протоколу, а також викласти мотиви своєї відмови від його підписання.

Запам'ятай, у жодному разі не відмовляйся від підпису та надання пояснень у протоколі. Така відмова — це мовчазне визнання вини. Зверни увагу на бланк протоколу, де зазначено, що тобі роз'яснені стаття 63 Конституції та стаття 268 КУпАП. Відповідно до частини 4 статті 256 КУпАП співробітник міліції зобов'язаний зробити ці роз'яснення при складенні протоколу, але, як правило, ним ця вимога ігнорується.

Тому ти маєш знати, що стаття 268 КУпАП дає тобі, між іншим, право:

— знайомитися з матеріалами справи;

- давати пояснення;
- подавати докази;
- заявляти клопотання;
- і головне — при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця в галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи (далі — захисника). Держава гарантує тобі можливість, незалежно від характеру правовідносин із державними органами, вільно, без неправомірних обмежень отримувати допомогу з юридичних питань в обсязі і формах, як вона того потребує. Ти маєш право всі перераховані вище права реалізувати за участі саме того захисника, послугами якого ти бажаєш скористуватися.

А тому у всіх випадках, особливо, коли законодавством співробітникові міліції надане право накладати стягнення (внести постанову) безпосередньо на місці

складення протоколу, в протоколі, у графі „пояснення правопорушника“ маєш право зробити запис: *„Правопорушення не скоював. Стаття 268 КУпАП мені не роз’яснена. При розгляді справи бажаю скористатися послугами адвоката, за участі якого буду знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання“*. При наявності такого запису в протоколі співробітник міліції позбавляється права виносити постанову на місці, а зобов’язаний призначити час і місце розгляду справи в присутності визначеного тобою захисника. Це дає тобі можливість отримати кваліфіковану юридичну допомогу при прийнятті стосовно тебе рішення в адміністративній справі. За таких обставин наявність чи відсутність правопорушення, твоєї вини в його скоєнні буде встановлюватися не лише протоколом, складеним співробітником міліції, а сукупністю наявних та представлених тобою за допомогою захисника доказів, передбачених статтею 251 КУпАП, до яких, зокрема, належать твої пояснення, пояснення свідків, висновки

експерта, речові докази, показання технічних приладів та технічних засобів, інші фактичні дані, що мають значення для правильного вирішення справи.

Крім того, повинен знати, що згідно зі статтею 17 КУпАП не підлягає адміністративній відповідальності особа, яка діяла в стані крайньої необхідності, необхідної оборони або яка була в стані неосудності і при наявності таких обставин вони кваліфіковано будуть доведені твоїм захисником при розгляді адміністративної справи.

Слід також мати на увазі, що адміністративне стягнення може бути накладено не пізніш як через два місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні — два місяці з дня його виявлення.

11. ОСКАРЖУЄМО ПОСТАНОВУ У СПРАВІ ПРО АДМІНІСТРВА- ТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Якщо за адміністративне порушення на тебе накладене стягнення і ти вважаєш, що накладене воно безпідставно або з порушенням передбаченої законом процедури, не спіши його виконувати. Ти маєш право на оскарження постанови про накладення цього стягнення.

Скаргу на постанову у справі про адміністративне правопорушення може бути подано протягом десяти днів з дня винесення постанови. В разі пропуску зазначеного строку з поважних причин цей строк за заявою особи, щодо якої винесено постанову, може бути поновлено органом (поса-

довою особою), правомочним розглядати скаргу.

Якщо постанова винесена співробітником міліції, ти можеш її оскаржити вищестоящій посадовій особі або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд (далі — суд).

Скарга на постанову у справі про адміністративне правопорушення розглядаються правомочними органами (посадовими особами) в десятиденний строк з дня їх надходження.

Оскарження постанови про накладення стягнення вищестоящій посадовій особі не позбавляє тебе права звернення з такою ж скаргою до суду. Оскаржувати постанову до суду ти можеш як одночасно з оскарженням вищестоящій посадовій особі, так і після прийняття цією посадовою особою рішення за твоєю скаргою.

Якщо вищестоящою посадовою особою тобі відмовлено в задоволенні твоєї скарги, ти протягом десяти днів можеш звернутися

до суду після отримання відмови. В цьому випадку будуть підстави для поновлення судом строку звернення.

Рішення суду за твоєю скаргою на постанову, винесену співробітником міліції, остаточне і подальшому оскарженню не підлягає.

Якщо постанова про накладення стягнення стосовно тебе винесена судом, вона може бути оскаржена протягом десяти днів до суду апеляційної інстанції.

Апеляційна скарга подається до відповідного апеляційного суду через місцевий суд, який виніс постанову. Місцевий суд протягом трьох днів надсилає апеляційну скаргу разом із справою у відповідний апеляційний суд.

За наслідками розгляду апеляційної скарги суд апеляційної інстанції має право:

- 1) залишити апеляційну скаргу без задоволення, а постанову без змін;

- 2) скасувати постанову та закрити провадження у справі;
- 3) скасувати постанову та прийняти нову постанову;
- 4) змінити постанову.

У разі зміни постанови в частині накладення стягнення, воно не може бути посилено.

Постанова апеляційного суду набирає законної сили негайно після її винесення, є остаточною й оскарженню не підлягає.

12. ДОДАТОК

Телефони довіри МВС України,
ГУМВС, УМВС в областях
і лінійних управліннях УМВС
України на транспорті

Станом на 29.07.2011

№ з/п	Назва ГУМВС, УМВС	Відділ (сектор) документального забезпечення	Чергова частина	Державна автомобільна інспекція
1.	МВС України	254-76-43	254-76-43	272-46-59

2.	ГУМВС України в АР Крим <i>міжміський код 0652</i>	55-66-55	55-66-00	55-01-61
3.	УМВС України у Вінницькій обл. <i>міжміський код 0432</i>	59-41-61	59-41-41	59-34-34
4.	УМВС України у Волинській обл. <i>міжміський код 0332</i>	74-24-49	74-21-20	74-22-44
5.	ГУМВС України в Дніпропетров- ській обл. <i>міжміський код 056</i>	756-52-65	745-00-27	744-51-92
6.	ГУМВС України в Донецькій обл. <i>міжміський код 062</i>	0-800-505-102	0-800-505-102	345-23-30
7.	УМВС України в Житомирській обл. <i>міжміський код 0412</i>	40-75-97	40-76-99	47-39-15

8.	УМВС України в Закарпатській обл. <i>міжміський код 0312</i>	61-62-42	69-51-44	3-22-86
9.	ГУМВС України в Запорізькій обл. <i>міжміський код 061</i>	239-88-02	239-88-02	224-30-20
10.	УМВС України в Івано-Франків- ській обл. <i>міжміський код 0342</i>	50-85-07	50-85-40	3-05-73
11.	ГУМВС України в Київській обл. <i>міжміський код 044</i>	271-63-50	271-63-42 271-63-43	271-63-44 249-84-02
12.	ГУМВС України в м. Києві <i>міжміський код 044</i>	271-98-28	272-53-00 271-90-72	271-95-65 483-70-64
13.	УМВС України в Кіровоград- ській обл. <i>міжміський код 0522</i>	39-75-66	39-70-85	35-75-33

14.	УМВС України в Луганській обл. <i>міжміський код 0642</i>	50-96-10	50-96-09	93-57-80
15.	ГУМВС України в Львівській обл. <i>міжміський код 032</i>	272-50-12	272-50-12	264-69-41
16.	УМВС України в Миколаївській обл. <i>міжміський код 0512</i>	53-12-80	53-12-90 53-12-80	47-27-27 21-20-91
17.	ГУМВС України в Одеській обл. <i>міжміський код 048</i>	779-40-29	779-41-15 779-41-16 779-41-20	30-17-53
18.	УМВС України в Полтавській обл. <i>міжміський код 0532</i>	51-74-04	56-22-33 51-77-57	59-07-25
19.	УМВС України в Рівненській обл. <i>міжміський код 0362</i>	67-96-27	67-95-31 67-95-33 67-96-51	63-58-21

20.	УМВС України в м. Севастополі <i>міжміський код 0692</i>	55-02-02	54-02-54	65-06-83
21.	УМВС України в Сумській обл. <i>міжміський код 0542</i>	77-03-00	61-17-91 61-21-23 62-28-56	67-54-14
22.	УМВС України в Тернопільській обл. <i>міжміський код 0352</i>	52-67-15	52-35-13	52-38-80
23.	ГУМВС України в Харківській обл. <i>міжміський код 057</i>	705-93-33	705-93-33	704-15-81
24.	УМВС України в Херсонській обл. <i>міжміський код 0552</i>	45-93-03	45-90-39	43-25-36
25.	УМВС України в Хмельницькій обл. <i>міжміський код 0382</i>	63-19-18	63-19-18	70-31-31

26.	УМВС України в Черкаській обл. <i>міжміський код 0472</i>	39-34-62	39-33-09 39-34-08 39-33-71	39-32-11
27.	УМВС України в Чернівецькій обл. <i>міжміський код 0372</i>	55-39-34	52-42-24 55-39-79 57-88-75	55-05-13
28.	УМВС України в Чернігівській обл. <i>міжміський код 0462</i>	61-91-02	65-12-90 65-17-28 67-88-96	5-63-02
29.	УМВС України на Донецькій залізниці <i>міжміський код 062</i>	319-85-54	305-70-00	
30.	УМВС України на Львівській залізниці <i>міжміський код 032</i>	226-50-03	226-50-03	
31.	УМВС України на Одеській залізниці <i>міжміський код 048</i>	727-48-58	727-48-58	

32.	УМВС України на Південній залізниці <i>міжміський код 057</i>	724-50-27	724-55-53	
33.	УМВС України на Південно-Західній залізниці <i>міжміський код 044</i>	465-15-13	465-15-02 465-15-11	
34.	УМВС України на Придніпровській залізниці <i>міжміський код 0562</i>	793-23-50	793-21-70 793-21-71	

Довідкове видання

**ПАМ'ЯТКА
З ПИТАНЬ ДІЯЛЬНОСТІ МІЛІЦІЇ
ЩОДО ДОТРИМАННЯ
ПРАВА ВЛАСНОСТІ**

ISBN 617-587-060-0

Відповідальний за випуск *Андрій Толопіло*
Редактор *Андрій Толопіло*
Комп'ютерна верстка *Олег Мірошниченко*

Підписано до друку 20.12.2011
Формат 60×84 1/32. Папір офсетний. Гарнітура PragmaticaC
Друк офсетний. Умов. друк. арк. 1,78. Умов. фарб.-від. 1,93
Умов.-вид. арк. 1,47. Наклад 1000 прим.

Видавництво „Права людини“
61112, Харків, вул. Р. Ейдемана, 10, кв. 37
Свідоцтво Державного комітету телебачення
і радіомовлення України
серія ДК № 3065 від 19.12.2007 р.

Надруковано на обладнанні Харківської правозахисної групи
61002, Харків, вул. Іванова, 27, кв. 4
<http://khp.org>
<http://library.khp.org>